

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Evaluation of Ageism Attitudes of Nursing Students

Serap ÜNSAR¹, Özgül EROL², Seda KURT³, Fulya TÜRÜNG⁴, Işıl DİNLEGÖR SEKMEN⁴, Canan SAK⁴, Selin TÜRKSEN⁴

ÖZET

Amaç: Bu tanımlayıcı çalışma, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini 03-14 Mart 2014 tarihleri arasında bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören hemşirelik öğrencileri oluşturdu (n=319). Veriler, Kişisel Bilgi Formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği(YATÖ) ile toplandı. Verilerin analizinde Mann Whitney U testi, student-t testi, Kruskal Wallis varyans analizi ve One-Way Anova testleri kullanıldı.

Bulgular: Araştırmada öğrencilerin YATÖ puan ortalaması 84.8±9.32 olarak bulundu. Öğrencilerin, öğrenim gördüğü sınıf, yaşlı bireyle birlikte yaşama durumu ve klinik uygulamada yaşlı bireye bakım verme durumlarının yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını anlamlı şekilde etkilediği belirlendi (p<0.05). Öğrencilerin cinsiyetinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını etkilemediği bulundu (p > 0.05).

Sonuç: Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlendi. Hemşirelik eğitim programlarında, öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik bakım ve iletişim becerilerini arttıracak teorik bilgi ve uygulamaların artırılması olumlu tutum geliştirmede etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencileri, yaşlı, yaşlı ayrımcılığı, tutum.

ABSTRACT

Purpose: This descriptive study was done in order to determine the attitudes of nursing students towards ageism and the affecting factors.

Method: The sample of the study was composed of nursing students of a Faculty of Health Sciences between 03-14, March 2014. Data was collected by Personal Information Form and Ageism Attitude Scale (AAS). Data was analysed by using Mann Whitney U test, student-t test, Kruskal Wallis variance analysis and One-way Anova tests.

Results: Total mean score of AAS was found as 84.8±9.32. It was determined that students' study grade situation of living with an elderly and care giving situations to an elderly during clinical practice significantly affected their attitudes towards ageism (p<0.05). It was found that gender had no effect students' attitudes towards ageism. (p > 0.05).

Conclusions: It was determined that students had positive attitude towards ageism. The theoretical knowledge and practices related with elderly care and communication in nursing education programs will have a positive effect on attitudes.

Keywords: Nursing students, elderly, ageism, attitude.

¹Prof. Dr., Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., EDİRNE

²Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., EDİRNE

³Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., EDİRNE

⁴Yüksek Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik AD., EDİRNE

Yazışma Adresi

Prof. Dr. Serap ÜNSAR

Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.

Balkan Yerleşkesi, Edirne

Tel. no: 0 284 213 30 42

e-mail: unsarserap@trakya.edu.tr

Geliş tarihi/Received: 03/12/2014; Kabul tarihi/Accepted: 11/11/2015

GİRİŞ

Sağlık alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler, erken tanı ve tedavi yöntemlerinin uygulanması, koruyucu sağlık hizmetlerindeki gelişmeler ile sağlıkta yaşam kalitesi iyileşmekte ve buna bağlı olarak da dünyada yaşlı nüfus oranı giderek artmaktadır (Güven ve ark. 2012). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılık için kronolojik tanımlamayı dikkate almakta ve bu dönemi "65 yaş ve üzeri" olarak kabul etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ülkemizde 65 yaş ve üzeri nüfus oranı 2013 yılında %7.7 ken, nüfus projeksiyonlarına göre bu oranın 2023 yılında %10.2'ye, 2050 yılında %20.8'e, 2075 yılında ise %27.7'ye yükseleceği tahmin edilmektedir (TÜİK 2013).

Yaşlılık tüm yaşam faaliyetlerinde, üretkenlikte, yeterlilikte, bireysellik ve bağımsızlıkta azalma süreci olarak görülmektedir (Çilingiroğlu ve Demirel 2007). "Nüfusun yaşlanması" olarak adlandırılan bu demografik değişimin etkileri toplumlarda farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. İçinde yaşadıkları toplumun sosyokültürel yapısı, bireylerin ve toplumun yaşlılığı algılayışı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan tutum ve davranışlar, yaşlılara sunulan hizmetlere de yansımakta ve zaman zaman çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Bu sorunlardan biri de özellikle ileri yaşlarda ortaya çıkan "yaşlı ayrımcılığı"dır (Akdemir ve ark. 2007).

Yaşlı ayrımcılığı terimini ilk defa 1969 yılında Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü başkanı Robert Butler kullanmıştır. Çilingiroğlu ve Demirel'in aktardığına göre (2007) Gerontolog Robert Butler yaşlı ayrımcılığını; yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi eyleme dönüşebilen bir ideoloji türü olarak tanımlamıştır. Palmore (2004) ise yaşlı ayrımcılığını; ileri yaşta bireylere yönelik önyargıyı, tutum ve davranışlar aracılığı ile ifade eden bir terim olarak tanımlamıştır. Yaşlı ayrımcılığı bir kişiye sadece yaşı nedeniyle gösterilen farklı tavır, önyargı, davranış ve eylemleri içinde barındıran çok boyutlu bir terimdir (Palmore 2004).

Toplumların sosyokültürel yapıları, inançları, gelenek ve görenekleri farklı durumlara bakış açılarını tutum ve davranışlarını etkiler. Toplumumuzda da yaşlılar, tecrübelerini, kültür ve değerleri yeni nesillere aktaran, sevgi ve saygı gösterilen insanlar olarak görülürler. Fakat modernleşen ve şehirleşen dünyada değişen yaşam tarzları, çalışma koşulları yaşlıların sosyal ve ekonomik bir yük olarak görülmesine neden olmaktadır. Bir toplum; çocuk, genç, yetişkin ve yaşlısıyla bir bütün olmasına rağmen günümüzde özellikle gençler tarafından yaşlı

bireylere karşı olumsuz yönde ayrımcı davranışlar sergilenebilmektedir. Üniversite öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı olumsuz tutumlara sahip olduklarını gösteren çalışmalar bulunduğu gibi (Kite ve ark. 2005; Mosher-AsleyveBall 1999; Slevin 1991), olumlu tutumlara sahip olduklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Hughes ve ark. 2008; Kishimoto ve ark. 2005; Lee ve ark. 2005; Wilkinson ve ark. 2002). Bir toplumda yaşlılara karşı olumsuz tutum sergilenmesi, yaşlıların aldığı her tür hizmetin kalitesini düşürecek ve özellikle sağlık sorunlarının sık ve yoğun yaşandığı bu dönemde sağlık bakım hizmetlerinin de kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Sağlık bakım ekibi içinde yer alan hemşirelerin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir. Toplumun yaşlı ayrımcılığına ilişkin eşitlikçi bakış açısı kazanabilmesi, kendi düşünce, davranış ve tutumlarını geliştirebilmesi için hemşirelerin rehberliğine gereksinim vardır (Vefikuluçay 2011). Gelecekte sağlık bakım ekibi içinde yer alacak olan hemşirelik öğrencilerinin topluma rehberlik ederken ve yaşlı bireylere sağlık bakım hizmeti sunarken, olumlu tutum içinde olmaları herhangi bir şekilde ayrımcılık sergilememeleri, yaşlılık dönemi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaları bu açıdan önemlidir. Hemşirelik eğitimi veren kurumlara, hemşirelik öğrencilerinin yaşlanma ve yaşlılığa yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamak üzere önemli görevler düşmektedir.

AMAÇ

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu tanımlayıcı araştırma, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 1., 2., 3., ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapıldı. Bu eğitim öğretim döneminde Hemşirelik Bölümü'nde toplam 451 öğrenci bulunmaktaydı. 03-14 Mart 2014 tarihleri arasında yapılan bu çalışma, 25 öğrencinin araştırmaya katılmaya gönüllü olmaması, 56 öğrencinin devamsızlık yapması ve 51 öğrencinin verilen formu eksik doldurması nedeniyle 319 öğrenci ile yapıldı. Çalışmaya katılan öğrencilere çalışmanın amacı açıklandı ve çalışmaya katılma konusunda sözlü onam alındı.

Çalışmanın yapılacağı kurumdan resmi izin alındı.

Veri toplama aracı olarak öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)" kullanılmıştır. Veri toplama araçları ders saatleri aralarında, sınıf ortamında uygulanmış ve formların öğrenciler tarafından doldurulması 15-20 dakika sürmüştür.

Kişisel Bilgi Formu: 11 sorudan oluşan bu formda; öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin (cinsiyet, yaş, sınıf, yaşamının çoğunluğunun geçtiği yer, kaldığı yer) yanı sıra yaşlı bireyler ile aynı evde yaşama, klinik uygulamalar sırasında yaşlı bireye bakım verme ve yaşlılığın öğrencide çağrıştırdığı kavramlara yönelik (şefkat, bilgelik, izolasyon, yoksulluk, bağımlılık, hastalık, güçsüzlük, depresyon, mutluluk, zihinsel azalma, işe yaramazlık, yalnızlık, beden imajında bozukluk) sorular yer almaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen, 23 madde ve üç boyuttan oluşan bir ölçektir. Ölçekten alınan puan arttıkça, yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum da artmaktadır. 'Kesinlikle Katılmıyorum', 'Katılmıyorum', 'Kararsızım', 'Katılıyorum', 'Tamamen Katılıyorum' seçenekleri olan 5'li likert tipi bir ölçek olup olumlu ve olumsuz tutum ifadelerini içermektedir. Olumlu tutum ifadeleri; 5=Tamamen katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 2=Katılmıyorum, 1=Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde puanlanırken, olumsuz tutum ifadeleri, bu puanlamanın tam tersi olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 115, minimum puan ise 23'tür.

YATÖ üç boyuttan oluşmaktadır. Yaşlılığın yaşamını sınırlama boyutu; toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algılarıdır (9-45 puan). Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutu; toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarıdır (8-40 puan). Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutu; toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarını göstermektedir (6-30 puan). YATÖ'nün "yaşlılığın yaşamını sınırlama" boyutu puan ortalamasının "45"e yakın olması, öğrencinin yaşlılığın yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlılığın yaşamını sınırlama" boyutu puan ortalamasının "9" a yakın olması, öğrencinin yaşlılığın yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" boyutu puan ortalamasının "40" a yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik

olumlu ayrımcılık" boyutu puan ortalamasının "8" e yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" boyutu puan ortalamasının "30" a yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutuna ilişkin tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" boyutu puan ortalamasının "6" ya yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutuna ilişkin tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir. Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.80 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada YATÖ için Cronbach alpha değeri 0.78 olarak bulunmuştur.

Veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 19.0 istatistik paket programı ile yüzdeler, ortalama, Mann Whitney U testi, Student-t testi, Kruskal Wallis varyans analizi ve One-Way Anova testleri ile analiz edilmiştir. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilere Ait Tanıtıcı Özellikler

Özellikler	Sayı	%
Yaş	X= 20.38±1.54	
Cinsiyet		
Kız	298	93.4
Erkek	21	6.6
Sınıf		
1	103	32.4
2	91	28.5
3	70	21.9
4	55	17.2
Yaşantısının büyük çoğunluğunun geçtiği yer		
İl	173	54.2
İlçe	97	30.4
Köy	49	15.4
Nerede ve kiminle birlikte yaşadığı		
Yurtta	205	64.3
Aile ile	28	8.8
Evde yalnız	6	1.9
Evde arkadaşlarla	80	25.0
Yaşlı bireyle aynı evi paylaşma durumu		
Evet	152	47.6
Hayır	167	52.4
Yaşlı birey ile yaşama süresi	X= 2.60±1.27	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.38±1.54'tür. Öğrencilerin %93.4'ü kız, %32.4'ü birinci sınıf öğrencisi, %54.2'si yaşantısının çoğunu ilde geçirmiş, %64.3'ü ise yurtta yaşamaktadır. Öğrencilerin %47.6'sı 65 yaş ve üzeri yaşlı/yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşadığını ifade etmiştir ve aynı evde yaşama süreleri ortalamaları 2.60±1.27 yıl olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Yaşlı Bireye Bakım Verme Durumlarına İlişkin Deneyim ve Düşünceleri

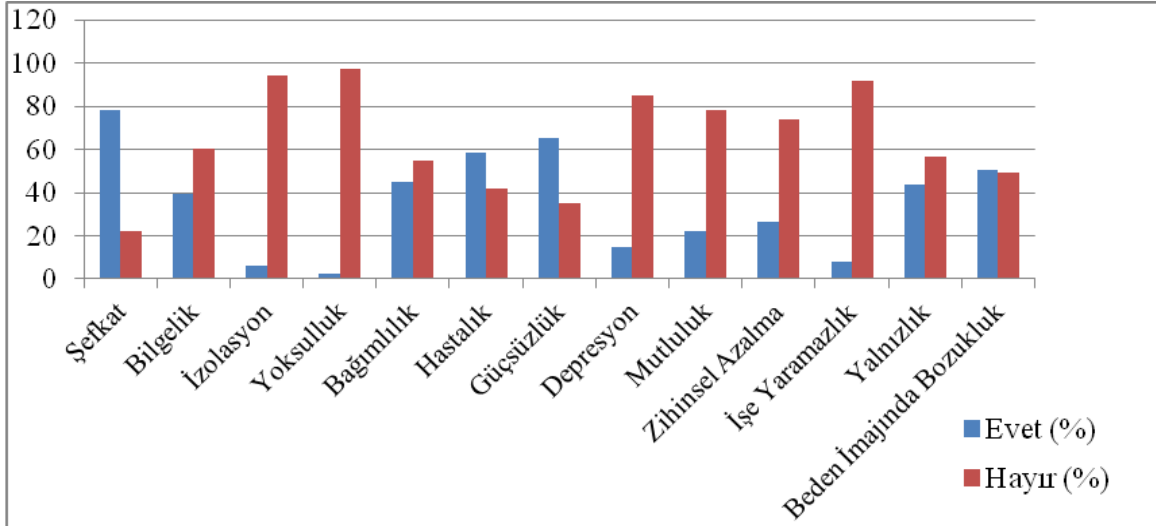
Özellikler	Sayı	%
Yaşlı bireye bakım verme durumu		
Evet	231	72.4
Hayır	88	27.6
Mezuniyet sonrası yaşlı bireye bakım vermeyi isteme durumu		
Evet	153	48.0
Hayır	166	52.0
Yaşlı bireye bakım vermenin iletişim becerilerini geliştirme durumu		
Evet	228	71.5
Hayır	91	28.5
Verdiğiniz bakımın yaşlı bireyin bakım kalitesini artırma durumu		
Evet	266	83.4
Hayır	53	16.6
Yaşlı bireye bakım vermenin yaşlı bakıma ilişkin bilgiyi artırma durumu		
Evet	202	63.3
Hayır	117	36.7

Öğrencilerin %72.4'ü klinik uygulamalarda yaşlı bireylere bakım verdiğini, %48'i mezun olduktan sonra yaşlı bireylere bakım vermeyi istediğini ifade etmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin %71.5'i eğitimleri süresince edindiği bilgilerin yaşlı bireylere bakım verirken iletişim becerilerini geliştirdiğini, %83.4'ü vermiş olduğu bakımın yaşlı bakımının kalitesini arttırdığını, %63.3'ü yaşlı bireye bakım vermenin yaşlı bakıma ilişkin bilgilerini arttırmaya faydası olduğunu düşünmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Puanları

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Boyutları	X±SS	min-max
Yaşlı yaşamını sınırlama	36.11±4.76	19-45
Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	30.67±4.88	10-40
Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	18.01±3.34	8-28
Toplam YATÖ	84.80±9.32	23-115

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalaması 84.80±9.32 olarak belirlendi. Yaşlı yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalaması 36.11±4.76, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalaması 30.67±4.88, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalaması 18.01±3.34 olarak belirlendi.

Şekil 1. Öğrenciler Açısından Yaşlılık Kavramı ile İlgili Kavramların Çağrışım Yapma Durumları*
*Öğrenciler birden fazla ifadeye yanıt vermiştir.

Öğrencilere “yaşlılık” ile ilgili çağrışım yapabilecek çeşitli kavramlar verilmiş ve “yaşlılık” denilince kendilerine bu kavramların çağrışım yapıp yapmadıkları sorulmuştur. “Yaşlılık” kavramının çalışma grubunun, %78.1’inde şefkat, %65.2’sinde güçsüzlük, %58.3’ünde hastalık, %50.5’inde beden imajında bozukluk, % 43.6’sında yalnızlık, %45.1’inde bağımlılık kavramlarını çağrıştırdığı saptanmıştır (Şekil1).

Öğrencilerin cinsiyete göre YATÖ puan or-

talamaları değerlendirildiğinde; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre puan ortalamaları daha yüksek olmakla birlikte gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunma-

dığı belirlendi (p>0.05). Üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut ve YATÖ toplam puan ortalamaları diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulundu (p=0.029).

65 yaş ve üzeri yaşlı/yaşlılar ile birlikte ay-

nı evi paylaşan öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamaları ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamaları yaşlı ile aynı evde yaşamayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek bulundu (sırasıyla; p=0.011, 0.029). Üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalamaları ve YATÖ toplam puan ortalamaları diğer sınıflara göre anlamlı derecede yüksek bulundu (sırasıyla; p=0.001, 0.029). Üçüncü sınıf öğrencileri diğer sınıflara göre

yaşlı bireylere karşı daha olumlu yönde tutum sergilemektedir. Klinik ortamda yaşlı bireylere bakım veren öğrencilerin, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut ve YATÖ toplam puan ortalamaları, vermeyen öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulundu (sırasıyla; p=0.007, 0.038, 0.003) Klinik ortamda yaşlı bireylere bakım veren öğrencilerin vermeyenlere göre yaşlılara yönelik tutum ve algılarının daha iyi olduğu belirlendi (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Bazı Özelliklerine göre YATÖ Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamaları

Özellikler	Yaşının yaşamını sınırlama		Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık		Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık		YATÖ toplam puan	
	Ort.±SS	p	Ort.±SS	p	Ort.±SS	p	Ort.±SS	p
Cinsiyet								
Kız	36.24±4.64	0.056	30.69±4.80	0.774	18.01±3.32	0.964	84.95±9.18	0.277
Erkek	34.19±6.05		30.38±5.94		18.04±3.73		82.61±11.17	
Sınıf								
1	35.52±5.36	0.441	30.33±5.59	0.290	17.10±3.28	0.001	82.96±10.36	0.029
2	36.50±4.00		30.91±4.46		17.95±3.11		85.37±8.20	
3	36.51±4.43		31.45±5.20		19.18±3.50		87.15±9.45	
4	36.03±5.10		29.94±3.40		18.32±3.17		84.30±8.28	
Aynı evi paylaşma								
Evet	36.82±4.16	0.011	31.30±4.88	0.029	17.68±3.23	0.091	85.80±8.64	0.066
Hayır	35.46±5.17		30.10±4.82		18.31±3.42		83.88±9.84	
Bakım verme durumu								
Evet	36.37±4.57	0.105	31.13±4.65	0.007	18.25±3.34	0.038	85.76±9.08	0.003
Hayır	35.40±5.19		29.47±5.27		17.38±3.27		82.27±9.54	

TARTIŞMA

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ilişkin olumlu inanç ve algıya sahip oldukları belirlendi. Bulgularımız konu ile ilgili yapılan diğer çalışma sonuçlarıyla da uyumluluk göstermektedir (Güven ve ark. 2012; Koç ve ark. 2013; Ünal ve ark. 2012; Yılmaz ve Özkan 2010). Kite ve ark. (2005) tarafından yapılan çalışmada ise gençlerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının olumsuz olduğu saptanmıştır. Bu farklılığın nedeni, kültürler arasında yaşlı ve yaşlıya karşı inançların ve tutumların değişkenlik göstermesi olabilir. Modernleşen dünya ve değişen yaşam koşullarına rağmen kültürümüzde var olan yaşlıya saygı, bilgi ve deneyimlerine değer verme gibi özelliklerimizin halen devam etmesi sevindiricidir.

Araştırmada öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalaması 36.11±4.76, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalaması 30.67±4.88, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalaması 18.01±3.34 olarak belirlenmiştir.

Ucun ve arkadaşlarının (2015) gençlerin

yaşlı bireylere karşı tutumunu incelediği çalışmada; öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamaları 70.69±8.72, olumsuz ayrımcılık puan ortalamaları 20.07±5.05, olumlu ay-

rımcılık puan ortalamaları 30.27±3.72, sınırlama ile ilgili ayrımcılık puan ortalamaları ise 20.35±3.77 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylerin sosyal yaşamının sınırlanmaması yönünde olumlu inanç ve görüşe sahip olduğu, genel olarak yaşlı bireylere karşı olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir.

Öğrencilere çeşitli kavramlar verilerek “yaşlılık” denilince kendilerine hangilerinin çağrışım yaptığı sorulduğunda öncelikli olarak %78.1’inin şefkat, %45.1’inin bağımlılık ve % 43.6’sının yalnızlık kavramlarını çağrıştırdığı belirlenmiştir (Şekil 1). Altay ve Aydın’ın (2015) çalışmasında ise hemşirelik öğrencileri için yaşlılık kavramının en çok yalnızlık (%29.2), bağımlılık (26.2) ve şefkat’i (17.4) çağrıştırdığı rapor edilmiştir. Adıbelli ve ark.’nın (2013) çalışmasında öğrenci hemşirelerin yaşlılığı; bağımlılık, pasiflik ve yoksulluk olarak algıladıkları (%69.8) belirtilmiştir. Bu çalışmada öğrenciler yaşlılara yönelik olumlu tutum ve davranışlara sahip

olmakla beraber, yaşlılık dönemini fiziksel ve psikososyal sorunları barındıran bir yaşam dönemi olarak algılamaktadırlar.

Bu çalışma sonucunda kız öğrencilerin YATÖ puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmakla birlikte gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görüldü (Tablo 4). Bu çalışmanın sonucu daha önce yapılan çalışmaların sonucu ile uyumlu bulunmuştur (Soyuer ve ark. 2010; Güven ve ark. 2012; Ünal ve ark. 2012; Koç ve ark.2013).

Çalışmada üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 4). Üçüncü sınıf öğrencilerinin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre yaşlı tutumlarının daha olumlu olduğu belirlendi. Üçüncü sınıf öğrencileri, ikinci sınıfta iç hastalıkları hemşireliği ve cerrahi hastalıklar hemşireliği dersleri almışlardır. Bu derslerin müfredat programlarında yaşlı hastanın bakımına ilişkin konular yer almakta ve gerek dönem içi klinik uygulamalarda gerekse yaz dönemi yapılan stajlarda öğrenciler sık sık yaşlı hastalar ile karşılaştığı için diğer sınıflara göre yaşlılara yönelik daha olumlu tutum geliştirdikleri düşünülmektedir. Yılmaz ve Özkan'ın (2010) araştırmasında dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Hughes ve ark. (2007) tarafından tıp öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının değerlendirildiği çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda da devam edilen sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin yaşlı bireylere karşı tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir (Koç ve ark. 2013; Hughes ve ark. 2008).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008'in (TNSA-2008) sonuçlarına göre yaşlıların %44'ü, özellikle çok ileri yaşlı grubundakilerin yarısından fazlası çocuklarıyla aynı evde yaşamaktadır. Ülkemizde her ne kadar hane halkı sayısında azalma ve çekirdek aile sayısında artış söz konusu olsa da yaşlıların çocuklarıyla birlikte yaşıyor olmaları, mevcut sistem içinde yaşlı bakımında en önemli kurumun hala aile olduğunu göstermektedir (Koç ve ark. 2010). Bu çalışmada 65 yaş ve üzeri yaşlı/yaşlılar ile birlikte aynı evi paylaşan öğrencilerin yaşlılara bakış açısının daha olumlu yönde olduğu, yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puan ortalamaları ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca 65 yaş ve üzeri yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşayan öğrencilerin YATÖ puanı, aynı evde yaşamayanlara göre daha yüksek

bulunmuştur (Tablo 4) Yılmaz ve Özkan'ın 2010 yılında yapmış olduğu çalışmada da büyükanne ve büyükbabası ile aynı evde yaşayan öğrencilerin YATÖ puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Yaşlılarla birlikte aynı evde oturan bireylerin, yaşlılara karşı daha olumlu bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Evde yaşlılarla birlikte yaşamak, onların hayat tecrübelerini dinleyerek faydalanmak aslında çocuk ve gençler için önemli bir fırsattır. Öğrencilere eğitimleri süresince, yaşlılık ve gençlik dönemlerinin içlerinde olumlu ve olumsuz yönler barındırmakla birlikte aslında her insanın ömrü yettiği kadıyla yaşayabildiği birbirini tamamlayan hayat döngüleri olduğu gerçeği benimsetilmelidir

Bu çalışmada, öğrencilerin yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algıya sahip oldukları görülmesine rağmen %52'sinin mezun olduktan sonra yaşlı bireyler ile çalışmak istemedikleri belirlenmiştir (Tablo 2). McLafferty ve ark.'nın (2004) çalışmasında, öğrencilerin yaşlılar ile ilgili olumsuz tutuma sahip oldukları ve mezun olduktan sonra yaşlılar ile çalışmak istemedikleri saptanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, yaşlılara ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre, 65 yaş ve üzeri yaşlı/yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşayan öğrencilerin aynı evde yaşamayanlara göre daha olumlu tutum, inanç ve algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin %72.4'ü klinik uygulamalarda yaşlı bireye bakım vermiştir. %52 si ise mezun olduktan sonra yaşlı bireylerle çalışmak istememektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin eğitim programlarında yaşlılık ve yaşlanma sürecine ilişkin konuların kapsamı zenginleştirilebilir,

Ayrıca öğrencilerin klinik uygulamalarının bir bölümünü yaşlı bireylerin bulunduğu huzurevi, rehabilitasyon merkezi gibi kurumlarda yapmaları sağlanarak, yaşlılarla olan iletişimlerinin güçlendirilmesi sağlanabilir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma kapsamında fakültenin sadece hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin yer alması nedeniyle elde edilen sonuçlar genellenemez.

KAYNAKLAR

- Adıbelli D, Türkoğlu N, Kılıç D (2013) Öğrenci Hemşirelerin Yaşlılığa İlişkin Görüşleri ve Yaşlılara Karşı Tutumları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 6(1): 2-8

- Altay B, Aydın T (2015) Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 12(1): 11-18
- Akdemir N, Çınar Fİ, Görgülü Ü (2007) Yaşlıların algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*, 10(4): 215-222.
- Çilingiroğlu N, Demirel S (2004) Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*, 7(4): 225-230.
- Güven ŞD, Muz GU, Ertük NE (2012) Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 15(2):99-105.
- Hughes NJ, Soiza RL, Chua M, Hoyle GE, McDonald A, Primrose WR, Seymour DG (2008). Medical student attitudes toward older people and willingness to consider a career in geriatric medicine. *Journal of the American Geriatrics Society*, 56(2): 334-338.
- Kite ME, Stockdale GD, Whitley BE, Johnson BT (2005) Attitudes toward younger and older adults: an updated meta-analytic review. *Journal of Social Issues*, 61(2): 241-266.
- Koç İ, Eryurt MA, Adalı T, Seçkiner P (2010) Türkiye'nin demografik dönüşümü: Doğurganlık, aile planlaması, anne-çocuk sağlığı ve beş yaş altı ölümlerdeki değişimler, 1968-2008, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Koç A, Yıldırım R, Gürcü M, Uluçay DV (2013) Assessing young university students' behaviour regarding age discrimination. *J Ann Eu Med* 1(3):49-55.
- Lee M, Reuben DB, Ferrell B (2005) Multidimensional attitudes of medical residents and geriatrics fellows toward older people. *Journal of the American Geriatrics Society*, 53(3): 489-494.
- Mc Lafferty I, Morrison F (2004) Attitudes towards hospitalized older adults. *Journal of Advanced Nursing* 47(4):446-453.
- Mosher-Asley PM, Ball P (1999) Attitudes of college students toward elderly persons and their perceptions of themselves at age 75. *Educational Gerontology*, 25(1): 89-102.
- Palmore EB. Researchnote: Ageism in Canada and the United States. *J Cross Cult Gerontol* 2004;19(1):41-6.
- Slevin ODA (1991) Ageist attitudes among young adults: implications for a caring profession. *Journal of Advanced Nursing* 16(10): 1197-1205.
- Soyuer F, Ünal D, Güleser N, Elmalı F (2010) Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg*, 3(2):20-25.
- Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni (2014) İstatistiklerle Yaşlılar, 2013. Sayı: 16057
- Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Yayın No DPT: 2741 2007 (<http://ekutup.dpt.gov.tr/nufus/yaslilik/eylempla.pdf>) Erişim Tarihi: Nisan 2014.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008 Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Yayın No: NEE-HÜ.09.01 (<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2008-AnaRapor.pdf>) Erişim Tarihi: Kasım 2014.
- Ucun Y, Mersin S, Öksüz E (2015) Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37): 1143-1149
- Ünal D, Soyuer F, Elmalı F (2012) Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas J Med Sci*, 2(3):115-120 • doi: 10.5505/kjms.2012.15870
- Vefikuluçay Yılmaz D, Terzioğlu F (2011) Üniversite öğrencilerinde yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik değerlendirilmesi. *Türk Geriatri Dergisi* 4(3):259-268.
- Yılmaz E, Özkan S (2010) Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 3(2):35-53.
- Wilkinson TJ, Gower S, Sainsburg R (2002) The earlier, the better: the effect of early community contact on the attitudes of medical students to older people. *Medical Education* 36(6): 540-542.